

СТАНОВИЩЕ

От проф. дн Румяна Дамянова за
дисертационния труд на доц. д-р Камен Михайлов
на тема „БЪЛГАРСКИ/БУЛГАРСКИ ОБРАЗИ В РУСКОЕЗИЧНА СРЕДА”
за придобиване на научната степен „доктор на науките”

Дисертационният труд на Камен Михайлов открива своя обект в коментара на образите като „особен конструкт на възприемането – с други думи (както отбелязва на с. 10) своя обект откривам в човешката менталност. В голяма степен това са образи, породени от средновековни исторически текстове”. Така базовият за труда проблем – „история-образ” – се разполага в автономното поле на различни методологии: литературноисторическа, културологична, философска, текстологична, психологическа. Това решение на К. Михайлов е обвързано с теоретичната постановка, върху която се опира трудът – да се обхване контекстуалният живот на текстовете от Средновековието до първите десетилетия на XIX век в рускоезична среда, като се очертаят възможните образи българско/булгарски и тяхното рецептивно битие в хуманитарната наука. Това е постигнато чрез проследяване на широката мрежа на изгражданите образи, подчинена на стремежа за манипулативно четене на историята и текстовете в рускоезичната среда. Този важен концептуален подстъп е последователно отстояван в целия труд. В резултат е изграден един цялостен, евристичен и в своята фактологичност, и в своята отговорна и изцяло независима научна интерпретативност дисертационен труд, който не само преобръща традиционни виждания и представи, той буквално ги **пре-назовава**, давайки на съвременната литературна, историческа и философско-културологична мисъл на XXI век основания да преосмисли тенденции, наблюдения и изводи. В контекста на тази мисъл ще добавя – трудът на Камен Михайлов е подчертано приносен.

Наред с огромната нова фактология, която внася, с откритията – историкокултурни и текстологични, които предоставя, трудът „Български/булгарски образи в рускоезична среда” на К. Михайлов **измества** изследователски оптики в неочаквани и смело защитени насоки, следвайки обявения алгоритъм (текст, коментар и метакоментар): в частта, например, където ситуира историзма в социокултурното българско битие между натиска на Византия и Русия, залагайки на тезата „геополитическото мислене се превръща в особеност на руските средновековни летописци”, като те „по образаца от византийските, пренамаляват или изобщо премълчават чуждото, за да изтъкнат своето” (с. 6, 7, 11,); в смело защитения акцент за „премълчаването” в по-голяма степен от игнорирането на историческия факт; в новия

поглед към славистиката още от най-ранните ѝ изяви през XIX век, която, наред с утвърждаващите усилия за популяризиране на постижения и представи, трябва да поеме „вината..за осъществената прекъснатост в общонаучния развой” – 17 с., довеждаща до „научна забрава”, до не-социализиране на интереса към българското; не на последно място – в евристичния извод в полето на изследване на българската менталност: „Само при българите патриотичното се формира и върху загубите и пораженията; само в нашето самосъзнание не съществува нито една историческа фигура, която да не е претърпяла „демитологизация”” – с. 85. Тук се изкушавам да приведа един цитат от писмо на ЛКаравелов до Иван Драсов, очертаващо „кризата в душата” на лидера на българската емиграция в преломната 1874 г., когато той се оттегля огорчен и разочарован, откъс, която заостря наблюденията на К.Михайлов: „Ако у нас да би се появил Алекасандър Хумболт, то българите би го распели на кръст. Благодарете бога , че нямаме велики хора!”. Ще допълня, имайки предвид изложеното, че и подходът – да се проследяват и представят „образите чрез историята” – с-80, е изцяло защитим в труда.

Своите наблюдения върху разгръщането на социалното битие на образите за българското/булгарското в рускоезична среда К.- Михайлов разполага както в полето на литературната история, документалистика, фактология, така и в сериозното лингвистично разчитане на текстовете, очертавайки „езика като модел” за формирането на „религиозната образология чрез езика” в приносните наблюдения и анализи на „Отче наш”, , Псалтир – „езикът като специфична образна система” – с. 43 Евангелие, Симеоновите изборници и проч. Като отчита пътищата, по които тръгват или се разпростират образите за българското през вековете, К. Михайлов съзира възможност и за разчитането на историческите образи с тяхната обвързаност с емоциите. Като изхожда от правиланата методологическа постановка в тълкуването на емоциите, че „внушаването на чувства и съпричастността към тях не е тъждествено с преживяването на чувства” (с. 85), К. Михайлов предлага една схема – бих я определила по-точно като **възможни варианти на емоционални опозиции**, разкриващи социокултурното битие на историческите образи. Тази схема предлага противопоставяне на „социокултурни емоции” и „поведенчески емоционални нагласи”, което не ми се струва много чисто като корелация, защото поведенческото присъства имплицитно и експлицитно и в двете формулировки. За постигане на оптималната корелация в предложната интересна и ясно очертана схема, предлагам на К. Михайлов да помисли и, за отпечатването на труда, да онаслови двете части на корелацията така: „Социално окултурени емоции” и

противопоставяне на „социокултурни емоции“ и „поведенчески емоционални нагласи“, което не ми се струва много чисто като корелация, защото поведенческото присъства имплицитно и експлицитно и в двете формулировки. За постигане на оптималната корелация в предложната интересна и ясно очертана схема, предлагам на К. Михайлов да помисли и, за отпечатването на труда, да онаслови двете части на корелацията така: „Социално окултурени емоции“ и „Социално некултивирани емоции“, още повече, че на с. 85 той самият съвсем ясно говори за „окултурени“ преживявания, за „социална окултуреност“, на която той противопоставя първичното, некултивираното в социума поведение.

Дисертационният труд на Камен Михайлов представя непреднамерен като методологическо разчитане поглед към разпростирането – изявено, потиснато, премълчано, забранено – на българските образи в руските текстове в продължение на векове. Наред с труднообозрими свод от фактологични представяния, дисертацията внася в научно обръщение и имената на почти неизвестни фигури като Й. Щритер или Бишинг, обръща внимание на текстове и изследвания, недовидени или не съвсем познати, в които изпъкват известни личности с нова представа за тях – примерът с Михаил Ломоносов, и др. Поради оценката ми за безпорния като методология и мащабен като приносност характер на дисертацията, не приемам, че един дисертационен труд трябва да се самооценява, както това прави частта, онасловена като „Заклучение“. Необходимо е, наистина, да има поглед към свършеното и резултатите, но не така директно, а същевременно виждам възможностите на заключителния текст като показване на пътища извън текста на дисертацията, в посока към други проблематики и бъдещи наблюдения, каквито, впрочем, присъстват като ясно заявена потенция в труда.

Дисертационният труд на Камена Михайлов – „Български/булгарски образи в рускоезична среда“ – притежава всички качества за придобиване на научната степен „доктор на науките“, дори ги надскача с бъдещата научен респект широта на интерпретациите, дълбочина на анализи, многоликост на идеи и обоснованост на изводи. Поради това, като член на научното жури, давам убедено и категорично своя положителен вот за присъждане на доц. д-р Камен Михайлов на научната степен „доктор на науките“.

26. 09. 2012 г.

проф. дн Румяна Дамянова

